

Eesti Teatri Agentuuri

näidendivõistlus

2017

Maimu Berg

„Salong“

Johan Elm

„Vask“

Piret Jaaks

„Sireenid“

Ott Kilusk

„Kirvetüü“

Karl Koppelmaa

„Tr0ll ehk Socrates peab surema“

Siiri Metsamägi

„Betonhingede aegu“

Olev Remsu

„President“

Liis Sein

„Kustpoolt puhub tuul“

Näidendivõistlusi on Eesti Teatri Agentuur (enne 2008. aastat Eesti Näitemänguagentuur) korraldanud alates 1995. aastast.

Nende hulgas on nii lastele- ja noortele suunatud kui ka rahvusvahelisi koostöös naaberriikidega läbiviiduid.

Kahekümne aasta jooksul on näidendivõistlustele saadetud pea üheksasada näidendit ja ideekavandit ning preemia saanud või äramärkimist leidnud neist rohkem kui sada teksti.

Eesti Teatri Agentuuri 2017. aasta näidendivõistluse žüriisse kuulusid:

Jaanika Juhanson, Sulev Keedus, Andrus Kivirähk, Mehis Pihla, Sander Pukk, Anne-Ly Sova, Hendrik Toompere

Rohkem infot võistluste kohta:

www.teater.ee/autorile/naidendivoistlused

ja heidi@teater.ee

MAIMU BERG

Olen ikka juba aastaid kirjutamisega tegelnud ja ka varem mõned näidendid kirjutanud, kaks nendest, „Vene rulett“ ja „Euroopasse, Euroopasse“, pälvisid ka rahvateatrite tähelepanu ja leidsid lavastamist. „Euroopasse, Euroopasse“ oli seal Raivo Adlase lavastuses vist üsna menukaski ja omal ajal ka Eesti Kultuurkapitali näidendipreemia nominent. Mõlemad ilmusid Loomingu Raamatukogus ja üks varasem, „Kalev ja Linda“, Vikerkaares. See lavale ei jõudnud. Näidendeid olen soome keelest üpris palju tõlkinud. Päris vastutusrikas töö, etendusel jälgid hirmuga, kas dialoog ikka on loomulik ja suupärane... Ja kooli ajal tuli mitugi korda ka lavastustes mängida, hiljem pole seda õnne olnud. Mis võistlustesse puutub, siis see on mul teine kord oma tekst võistlustele saata, esimene kord saatsin vist kooli ajal jutukese Nooruse jutuvõistlustele, kuhu see jäljetult kadus. Seekord viisin käsikirja ühel ilusal suvepäeval (aga neid oli sel aastal hirmus vähe) Kuressaare postkontorisse, viskasin suurde postkasti ja püüdsin siis kogu asja unustada. Ega ma ju näitekirjanik ei ole, eeskätt olen ikka tasapisi põhiliselt lühiproosat kirja pannud. Ja muid ameteidki on elus ette tulnud, aga see pole vist antud kontekstis huvitav.

„Salong“

15 pilti

Eesti Teatri Agentuuri 2017. aasta näidendivõistluse III preemia.

Maimu Bergi näidend räägib legendaarsest salongist, mille mõju meie kultuuri- ja teatriloole on kestnud juba kümnendeid ning kestab edasi. Ikka uuesti külmub kildudeks vaas ühes Eesti ülikoolilinna korteris, kuhu üksteise ja aja kiuste tõmbab inimesi taas ja taas kokku *Spiel*. Selles Mehe ja Naise või tegelikult pigem Naise ja Mehe loos vaadatakse neile inimestele ja omavahelistele suhetele uuest vinklist. „Salong“ on omalaadne pihtimuslik lepituse otsimise ja olnuga leppimise mäng, kus vaate toimunule esitab seni vaikinud osapool. Kultuuriloolised näidendid, mis tungivad nii sügavale portreeritavate naha alla, on alati huvitavad ning „Salongi“ autobiograafilisus muudab teksti veelgi intiimsemaks ja tõsiseltvõetavamaks.

Tegelased:

NAINE

MEES

JOEL S

KUNO O

KAARIN R

Salongilised. Ülikooli kohviku ja Kirjanike Liidu aastakoosoleku külalised (näitlejad JAAN K, TÕNU T, MILVI K, literaadid MATI U, IGOR Č, JAAK R, TÕNU T abikaasa TIIA, INGO N jt)

MAIE

AILI

MARI

NEIU

NOORMEES

(Kõik tegelased on omamoodi eatud, neid kehastavad näitlejad võiksid olla eelistatavalt nooremas keskeas. Sarnasust nimekaimudega võib kuid ei tarvitse taotleda. Lavakujunduses läheb kindlasti vaja toole, pikka lauda, stanget rõivaste riputamiseks ja treppi. Jutumärkides teksti puhul on tegemist tsitaatidega.)

Katkend näidendist:

I

(Lava sügavuses ekraanil jookseb pilt jõel sõitvast paadist, milles istuvad Neiu ja Noormees. On kevad, kaldad on tulvil õitsvaid lilli, paadisõitjad on noored, ilusad ja armunud. Pilt kaob.)

Naine seisab üksinda laval, publiku poole seljaga. Kui ta ümber pöörab, ilmub tema vaatevälja, ootamatult nagu kummitus, Mees.)

NAINE *(karjatab kohkunult nagu näeks vaimu)*: Oih, sa ehmatasid mind!

MEES *(õlgu kehitades)*: Mhh!

NAINE *(silmitseb meest pikalt)*: Sa näed parem välja, pole enam neid pekiseid tursunud joodikupõski ja paistes silmi...

MEES *(vaatab Naist sama pikalt, ütleb pilklikult ja ülekohtuselt)*: Vanad naised...

Kõigil suur kõht, rippuvad rinnad, lohkus põsed, kõhnad kintsud.

NAINE: Nagu vanameestelgi. Vanaduses polegi enam sugu.

MEES: Noh, meid see ei puuduta, meie... Miks sa ei lubanud mu raamatut avaldada?

NAINE: Sellepärast tulidki? Ikka edev? Mäletad, kuidas Toomas suvelaagris lambatalle surnuks kallistas?

MEES: Mis Toomas? Ma pole olnud laagris, kus lambaid surnuks kallistatakse.

NAINE: Ikka et küll sa oled armas, tallekene, küll sa oled kallis. Ja ise pigistab looma kõigest jõust. Ning kui lahti lasi, oligi uteke surnud.

MEES: Sina ju elad.

NAINE: Ma pole enam talleke.

MEES: No seda tõesti mitte.

NAINE: See sinu raamat! Ülespuhutud! Ülehinnatud! (*Mõnitavalt.*) Lõpuni aus! Kelle suhtes? Mis mõttes? Sina kui ohver! Omaenda ohver. Kas seal on juttu sellest, kuidas sina mind mõnitasid, lihtsalt niisama, oma lõbuks.

MEES: Raamat ongi aus, valusalt aus. Sa ei saa aru, sina polnud ohver, sa läksid sellega kaasa.

NAINE: Muidugi, ma tegin kaasa, sest mul oli sinu pärast häbi. Teiste ees. Mul oli niiviisi kergem. Teised arvasid, et see alandus meeldib mulle, et selles on mingid salapärased tagamaad. Et sinu solvavad sõnad on osa meie kokkulepitud dialoogist, meie saladus, meie mäng, millega me neid ninapidi veame. *Spiel!* Aga mina kannatasin.

MEES: Kannatasid? Miks? See polnud ju päris elu. See oligi täpselt nii nagu sa ütled, minu juhitud dialoog, minu lavastus. Jah, *Spiel*. Mäng! Sa tegid mängu kaasa, olid arvestatav näitleja. Lavastajana oleksid olnud null. Kuigi, tagantjärele mõeldes, ma alahindasin sind. Sa olid salalik. Oled.

NAINE: Lavastus, muidugi, algusest peale. Aimasin seda ähmaselt meie esimesel kevadel seal Taevaskojas. Aimasin, aga ei uskunud. Olin liiga naiivne. Nukker päikesevalgus, kõduvärvi kulurohi ja sinililled metsa all. Ja siis paiskad sa mu ootamatult pikali ja hakkad kuivanud rohututte mulle suhu toppima. Ikka ja jälle!

MEES: Kanakoole. Värve oli vähe. Sinililli ma ei mäleta. Kas need polnud selleks ajaks juba ära õitsend?

NAINE: Ma sain ju haiget! Kuigi tegelikult ma vist adusin, et see on kohmakas armuavaldus. Sinu moodi. Mõtlesin, et tuleks jooksu pista, esimese rongi peale istuda, linna sõita ja sind alatiseks unustada.

(Jääb seisma seljaga Mehe poole. Mees tormab Naisele kallale, paiskab ta maha, väänab käsi, topib suhu rohutuuste, Naine püüab ennast püsti ajada, aga Mees kisub ta uuesti maha, kuni Naine lahti rabeleb ja eemale jookseb. Jäävad mõlemad seisma, kohendavad riideid ja jätkavad nagu poleks midagi juhtunud.)

JOHAN ELM

Ma kipun ennast üle dramatiseerima. Kipun tahtma just seda, mida minust oodata ei osata.

Mul on vist alati olnud soov lugusid jutustada. Isegi kõik need kolm aastat Kunstiakadeemia vabade kunstide osakonnas... olgugi, et ma töötasin visuaalse ja staatilise materjaliga, oli kõigis mu töödes mingi peidetud narratiiv. Kas või mu enda jaoks. Ja see oli alati isiklik ja mitte kunagi üleüldine.

Ja mul on vist alati olnud soov endast veel rohkem teada saada. Mis on üsna inimlik. See on ka see, mis mind teatri juures paelus. Sest teatris on võimalik ennast igas suunas venitada. See on võimalus kogeda tundeid, milleni oma isiklikus elus kahjuks või õnneks ei jõuaks. Ja kuna mina seda enda välja venitamist niivõrd naudin, tahan ma seda ka teistele pakkuda. Mul on tunne, et kõik, mida ma kirjutamisest tean, tean ma tänu näitlejaõppele. Ma kirjutan tegelasi, keda mul endal oleks huvitav analüüsida. Ma kirjutan tekstisiseseid saladusi, mille avastamine annab avastajale ehk mingit loomingulist lisajõudu.

Ma olen painavalt aus ja võin mõjuda ebameeldivalt (seega ma hoian ennast tagasi). Ma olen meeletult romantiline ja nostalgiline. Armastan filme ja armastan kurbust, mida ma tunnen, kui ma olen midagi imelist kogenud. Olen esteet ja unistaja. Ja muretsen meeletult. Ma olen väga mugav ja mitte üldse spontaanne inimene. Aga omal moel toon ma ennast pidevalt ohvriks, et jälle midagi inimlikku kogeda. Ja see saab minu allikaks. Kirjutades teistest, kirjutan endast. Ja vaidlen endale vastu.

„Vask“

13 pilti

Eesti Teatri Agentuuri 2017. aasta näidendivõistluse III preemia.

Pingeliste, tundlike ja peente dia- ning polüloogidega üles joonistatud graafiline näidend, kus hämarushetke hirmus põrkuvad kunstile pühendatud elud. Maalikunstnikust Saul ootab oma ateljeesse kunagist modelli Birket, keda ta pole väga ammu näinud, et paluda naiselt viimast teenet enne seda, kui mehe nägemisvõime lõplikult kaob. Küllakutsujate Sauli ja Kristiani poolt hoolega läbi mõeldud kokkusaamine aga praguneb aegamisi ja kindlalt ning ühiseid minevikuhetki peitev lugu avab oma saatuslikud murdekohad, kui seltskonnaga liitub Birke elukaaslane Tunis. Salapäraga looritatud kammerlik lugu ja näidendi vormiliselt hästi toimiv ning turvaline struktuur loovad ideaalsed võimalused heade rollide sünniks.

Tegelased:

SAUL, KRISTIAN, BIRKE, TUNIS

Katkend näidendist:

iii

KRISTIAN (*võtab juhtimise enda peale*): Vabandust, et ma hiljaks jäin. Unustasin ennast vee alla.

SAUL: Ta aitas mul koristada ja nii. Suur maja.

BIRKE: Jajah.

KRISTIAN: Just sain põlle eest, eksole. Tolmu juustest välja.

BIRKE (*üritab pilti kokku panna*): Sa oled jube tuttava näoga.

(*Kristian tõuseb ja läheb jälle ühe maali ette, võtab samasuguse poosi nagu maalil.*)

BIRKE: Aaa! Issand, kui lahe!

KRISTIAN: Ma tänan. Kas ma toon veel midagi?

SAUL: See on sul juba üsna kulunud etendus. Too juustu.

(*Kristian läheb köögi poole ja teeb möödudes kõigist temast tehtud maalide ees poosi. Birke naerab, Saul hoiab vargsi pilku Tunisel, Tunis võtab kangelt lonksu veini.*)

KRISTIAN (*ilmselgelt mängeldes*): Peale mu fantastilise poseerimisande, on mul ka muid märkimisväärsed oskusi. Ma olen täna õhtul teie kokk, meelelahutaja ja mälumängu juht. „Kuidas me kõik Sauli tunneme ja mida me teineteisest veel ei tea?“ Kõige põnevamad vastused saavad lisapunkte. (*Ta on jõudnud laua juurde tagasi.*) Palun. Pastakaid pole vaja. Vastamiseks on aega terve õhtu.

SAUL: See oleks nagu ärasaatmine.

KRISTIAN: Mh.

SAUL: Olgu. Esimene voor. Mina olen Saul, ma tunnen ennast sünnist saati, aga vahel olen ikkagi veel segaduses.

KRISTIAN: Ma tunnen sind - Kristian. Mina tunnen sind juba päris kaua. Tudengiajast. Üle kolmekümne aasta vist, päris karm. Ta oli esimene mees, kelle ees ma ennast rahumeeli riidest lahti võtsin.

SAUL (*rahulikult*): Kristian oli mu modell.

KRISTIAN: Mhm.

SAUL: Päris pikka aega.

KRISTIAN: Siia maani võtan hea meelega riidest lahti. (*Naerab.*)

SAUL: Mõnikord.

KRISTIAN (*lendleva kerguse ja kiirusega, see on ta meelistegevus*): No vot. Tudengid olime ja siis ta maalis mind. (*Birke kuulab suurema huviga.*) Me ei käinud samas koolis küll, ma õppisin äri ja majandust. (*Tunisele.*) Ma teie kohta ei tea, aga ülejäänud inimesed siin saavad vist aru, mida tähendab kunstniku pilk. (*Võtab Sauli õlast kinni.*) Kui kunstnik sind vaatab. Ja sa justkui tead, mida teha, sest ta ütles sulle, et istu nii, näiteks, aga ikkagi on täiesti... teadmatus. Sest sa ei tea, mida tema näeb.

BIRKE: Mhm.

KRISTIAN: Ma ei ole siamaani aru saanud sellest. Nüüd ma olen lihtsalt harjunud. (*Isegi Tunise pilgust võiks välja lugeda osavõtlikkust.*)

KRISTIAN: Selles tundes on isegi mõnes mõttes nagu vastutus olemas. Isegi siis, kui jalad on surnud ja kael on, tead, tsemendist, ikka ma istun edasi või seisan või laman, sest ma ei julge pettumust valmistada. Sest ma saan aru, et midagi toimub. Pärast ma läksin ja vaatasin, Saul alati näitab oma maale pärast, ja ma vaatasin ja noo, ma ei tea, ilus ja värviline, aga ma ei mõista ikkagi tegelikult. Minu pärast oleks võinud ta foto ka teha ja olekski kiiremini valmis, aga näed, Saul maalib. Nagu meelega.

SAUL: Sest foto on odav.

BIRKE: Ahah?

SAUL: Sellel ei ole väärtust. Minu jaoks. Kui juba tehnika nii palju maksab, siis ei jää ju teose jaoks midagi alles. Kui foto väärtus on mõõdetav läätse kvaliteedi ja hinna järgi... See on labane. See on nagu pettus.

BIRKE: Aga fotograaf ju...püüab mingi hetke. Selleks on ju ikkagi silma vaja või nagu.... mingisugune panus seal ju on.

SAUL: Fotograaf vajutab nupule. Valib ava, säriaja ja fookuse ja siis vajutab nupule. Ta teeb tehnilisi liigutusi, selles ei ole loomingut. Looming on see, mis on teisel pool objektiivi ja see on seal olenemata temast või tema silmadest.

TUNIS: Mille järgi teie oma maalidele siis hinna panete? Te müüte ju oma teoseid samamoodi nagu fotograaf.

SAUL: Mina müün oma hinge.

(*Tunis tabab ära kahemõttelisuse. Saul ka. Hetk. Kristian valab endale veini juurde. Birke tahab midagi väga väga teada saada.*)

SAUL: Maalikunstnik laseb selle, mida ta näeb, endast läbi ja kannab selle edasi lõuendile. See, mida ta näeb, saab tema sees värvi ja muutub selleks, mida ta tahab näha. Fotograafi puhul toimub see kõik kaamera sees, aga kaameral ei ole hinge.

TUNIS: Aga fotograaf ikkagi valib, mida ta pildistab.

SAUL: Igaüks võib valida. Aga fotograaf ei saa kujutada seda, mida ei ole olemas. Mina saan.

KRISTIAN (*neutraalselt*): Imeline.

(*Paus. Kristian läheb kööki ja toob maasikad.*)

PIRET JAAKS

Olen vabakutseline näitekirjanik ja dramaturg. Tartu Ülikoolis teatriteadust õppides alustasin lühiproosa kirjutamisega, millest kasvas välja ka soov kirjutada dramaturgiat. Loovkirjutamiskoolis Drakadeemia sündisidki esimesed täispikad näidendid.

2011. aastal tuli mulle esikoht näidendiga „Näha roosat elevanti“ Eesti Teatri Agentuuri korraldatud näidendivõistlusel. Pärast seda on mitmed mu näidendid ja lavastusdramaturgia jõudnud Eesti teatrilavadele. Viimati näiteks Vabal Laval „Eritunnused“ ja „Ma pigem tantsiksin sinuga“.

2015. aastal sai mu esimene proosateos „Linnalegend“ Betti Alveri debüüdipreemia. Praegu õpin Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia Lavakunstikoolis doktoriõppes.

„Sireenid“

9 pilti

Eesti Teatri Agentuuri 2017. aasta näidendivõistluse II preemia.

Sammhaaval saladust paljastav näidend toob ühte kinnisesse usteta ruumi kokku äärmuslikult eriilmelise seltskonna, kes endalegi ootamatult oma argistest askeldustest väljalõigatuna peab hakkama otsima ühist keelt ning väljapääsu. Kellelgi neist üheksast ei anta võimalust oma saatuse eest põgeneda ega minevikus toiminu eest kõrvale põigelda. Vaid üksteise lugudesse süvenedes hakkab selginema neid ühendav struktuur. Kuigi näidendi maailm ei ole realistlik, on atmosfäär ja tegelased detailideni usutavad. „Sireenid“ kehtestab väga tugeva omailma, mis haarab kaasa ning jõuab isiklikult puudutava üldistuseni.

Tegelased:

ARMAND OTS – kolmekümnendate lõpus mees, natuke abitu, kuid tugeva mõistusega.

IRINA NIKOLAJEVNA – kolmekümnendate alguses naine, kaunis, tundeline, realist.

JAAK VAHER – kahekümnendate lõpus mees, ülesõõnud, emotsionaalne.

LINAS GUTAMS – neljakümnendates mees, dändilik, pelgab musta tööd.

MARTIN OSSIPOV – viiekümnendates mees, jõuline isiksus.

VAHUR STROMMIG – kolmekümnendates mees, närviline.

MARI SAAR – kahekümnendate lõpus naine, emalikult tugev.

Pr AMALIE UTAM – pensionieas naine, tulest ja veest läbi käinud.

JOHANNES TAKKI – pensionieas mees, naudib elu.

LAPSE HÄÄL

KOHT:

See võib olla kelder või mõne mahajäetud tehasehoone akendeta korrus. Vasakul, valgel luitunud kapil on roostetav kraanikauss, selle kohal mõranenud peegel.

Paremal pool seina ääres on pikk pink, mille all on väike taburet. Tolmukorra alt paistavad pruuni jõupaberi tükid ja vanad ajalehed. Laes “keevitab” pikk päevavalguslamp. Ühes nurgas seisab kummaline skulptuur – beežides toonides arvestatavalt suure noka ja hiiglaslike tiibadega lindnaine.

Taustalt, kuskilt seinte tagant kostab monotoonset piiksuvat heli. Vahel see valjeneb, vahel kaob sootuks.

AEG: oktoober–november, tänapäev.

Katkend näidendist:

1.

(Ruumis lamab põrandal üheksa inimest. Armand on keset põrandat. Ta on poolunes. Ärkveloleku piiril otsib ta pooleldi sonides oma taskutest midagi.)

ARMAND *(pikali maas)*: Ma pean...

JAAK *(tõstab pea maast ja vaatab ringi)*: Mida...?

ARMAND: Pean vitamiine võtma.

JAAK: Mida kuradit?!

ARMAND: Kui ma neid ei võta, tuleb igavene november ja ma ei saa jälle mitu päeva maast üles.

JAAK: Kus kuradi kohas ma olen? *(Uurib ruumi toetades kätele. Teda tabab viivuks äratundmine, siis pettumus. Kargab püsti.)* Mida põrgut!

ARMAND: Just! (*Tõstab enda käe, vaatab seda.*) Ma olen alati mõelnud, et mis sel päeval saab, kui ma pean jälle need olukorrad läbi elama? Need olukorrad ja need inimesed, kes varjudena... (*Katsub pükste taskuid.*) Ma pean oma vitamiine... (*Jaak vaatab ruumi, lamavaid inimesi, tal käib pea ringi.*)

JAAK: Kuule, kes kurat sa oled, ah?

(*Armand leiab vitamiinitopsi, raputab seda, see on tühi. Ohkab ja paneb selle tasku tagasi.*)

ARMAND: Kui ma ütleks, et ma olen Jeesus, jumala poeg, kas sa usuksid mind?

JAAK: Kuidas kurat me siia saime?! Mis kuradi koht see on?!

(*Armand vaatab teda pikali olles, siis muigab ja tõuseb istuli.*)

ARMAND: On sul alles krõbe sõnavara... Ma hakkasin vaikusega juba ära harjuma.

JAAK (*ärritub*): Oota misasja? Mis koht see on? Kaua me siin oleme juba?!

ARMAND: Päevi. Kindlasti mitte kuid. Aga päevi. Võimalik, et nädalaid. (*Laulab.*)

Teisipäeval panid mind halvasti tundma end... nüüd on reede-reede-reede...

Kolmapäeval saatsid mul lilli ja jõid mu verd... nüüd on reede-reede-reede...

JAAK: Kuule! Kuule! Ma rääkisin ju hoopiski teisest asjast, mis minuga juhtus? Kus kurat me oleme? Ainus, mida ma mäletan on see, et vihma sadas ja ma jooksin...!

(*Nähes, et Armand naerab ta üle, sees kihvatab.*) Mulle tundub, et sind ei pane see olukord üldse muretsema?

(*Armand otsib suitsu, kuid pakk on tühi. Paneb paki tasku tagasi ja ringutab. Jaak kuulab.*)

JAAK: Ma võiksin kihla vedada, et kuulsin just signaali või mingit, piiksumist.

ARMAND: Jah?

JAAK: Nagu prügiauto tagurdaks... aga aeglasem. Piip-piip-piip.

ARMAND (*osavõtlikult*): Enam mitte.

JAAK: Mida?

ARMAND: Ei muretse enam. Ma katsusin algul kõik need kohad läbi. Iga prao. (*Näeb, et Jaak tõukab õlaga vastu betoonseina.*) Pole mõtet. Üldse pole mõtet. Siin ei ole ust.

JAAK (*vaatab ringi, nõudlikult*): Kes need on?

ARMAND (*vaatab seitset maas lamavat inimest; siis räpast ruumi*): On siin alles peldik... Iga kord, kui ma silma lahti teen, mõtlen ma sama mõtet, et „on alles peldik”. (*Tõuseb ja muigab.*) Need või? Meie kallid kaasteelised. Nii hakkasin ma neid vahepeal kutsuma.

JAAK: Mis kaasteelised? Mis selgitasid? (*Paus.*) Mis mängu sa mees mängid?!

ARMAND (*hooletult*): Aga milleks sellest nii suur probleem teha? Istu rahulikult ja oota. Nüüd ma olen juba üpris veendunud, et sa pole minu visteraalne hallutsinatsioon. Sellest võib teha järelduse, et peagi ärkavad need teised samuti üles.

(*Jaak muigab kõveralt, Armand naerab ja läheb kraanikausi juurde ja peseb väikse seebikilluga enda käsi. Vesi niriseb abitult.*)

JAAK: Jälle!

ARMAND: Mis?

JAAK: See piiksumine! Kas sa ei kuulnud.

ARMAND: Võib-olla kuulsin. Mis tähtsust see omab.

JAAK: Mis mõttes, mis tähtsust see omab?!

ARMAND: Vana oled?

JAAK (*hõõrub ahastuses otsmikku*): Oh jumal, jumal, jumal. Ma ei saa midagi aru.

Mida!? Kakskümmend kaheksa. (*Ohkab, vaatab staatiliselt enda ette ja näeb, kuidas Mari tõstab kätt.*) Nägida! (*Tormab naise juurde ja hakkab teda püsti sikutama.*)

OTT KILUSK

Sündisin 1975. aastal Võru sünnitushaiglas. Esimesed viis aastat oma elust veetsin Ruusmäe külas Haanja kõrgustiku kuplite vahel paljulapselises agronoomide peres. 1980. aastal kolisime perega Meremäele, väikesesse külasse Setumaal, kus algas minu koolitee. Lõpetasin Meremäe Keskkooli 1993. aastal ja astusin Viljandi Kultuurikolledžisse raamatukogunduse erialale. Õppisin seal raamatukoguhoidjaks, kuid pole sel erialal sekunditki töötanud. Sain sealt hoopis kaasa huvi bibliofiilsete trükiste vastu, mida olen vahelduva eduga kollekttsioneerinud. Sattusin Ugala teatrisse lavameheks ja sellest sai alguse minu seotus erinevate eesti teatritega, mis kestab tänaseni. 2003. aastal astusin Tartu Ülikooli kirjanduse ja rahvaluule erialale ja samal ajal alustasin tööd Vanemuise teatri lavameistrina. Viis aastat hiljem sai minust inspitsient. Raskete asjade tassimine asendus proovide ja etenduste läbiviimisega. Ka ülikoolis liikusin edasi. Astusin magistrisse ja lõputöö pealkirjaks sai „Implikatuuri poeetika”, milles uurisin Nikolai Baturini romaane.

Alates 2013. aastast olen elanud Pärnus ja pidanud kooliõpetaja ametit Pärnu Vabakoolis. Side teatriga pole katkenud. Olen edaspidigi jätkanud tööd Vanemuise teatriga, käies seal etendusi juhtimas, teinud inspitsiendina kaasa Emajõe Suveteatris, osalenud Endla ning Tallinna Kammerteatri tegemistes.

Käesoleval suvel dramatiseerisin Endla suvelavastuse „Säärane mulk ehk sada vaku tangusoola” ja kirjutasin Valdur Mikita teoreetilistele tekstidele tuginedes näidendi „Midagi on viltu”, mille Kurgja talumuuseumis tõi välja Tallinna Kammerteater. Olen ka praegu seotud mitmete teatriprojektidega, aga neist on vara rääkida.

Lisaks teatritegemistele olen välja andnud ka ühe luulekogu, mille pealkiri on „Oktoobrikuine tuuker” (2010) ja avaldanud ka ühe romaani, pealkirjaga „Veidrikud ja võpatused” (2015). Vahelduva intensiivsusega olen kirjutanud ka arvustusi erinevatele kultuurväljaannetele.

Elan ühise katuse all koos Endla teatri näitleja- lavastaja Kaili Viidasega ja meil on tütar Emili.

„Kirvetüü“

Lugu 90-ndate alguse Setumaalt.

Näidendi kirjutamisel pole lähtutud setukeele õigekirjast, vaid ülestähendatud kuulumise järgi.

Eesti Teatri Agentuuri 2017. aasta näidendivõistluse I preemia.

Reljeefsete karakterite ja lopsaka kõnepruugiga ainulaadne ajapildistus 1990ndate alguse Setumaast. Näidend loob esmapilgul isegi eepilistes mõõtmetes täisapokalüptilise ning trööstitu „üle völli“ maailma, kus juuakse, varastatakse, kepitakse, surrakse ja tapetakse ning kõik on kuidagi ropp, räämas ja võigas. Samas jõuab see kõik meieni nutikalt mahlase keelekasutuse ja hurmavalt muheda huumori kaudu, mis annab kujutatud trööstitusele omalaadse inimliku võlu. Kuigi tegelaste kohal hõljuv minevikuvärv jätab võimaluse lugu kerge vaevaga väga traagiliseks ja depressiivseks keerata, jääb autori tahtel võidutsema lootus ja närtsimatu elurõõm.

Tegelased:

VÄIKE VILLI – Alguses elus, pärast surnud. Poiss, kes on üleni verine ja nartsudes. Väike, haletsusväärne, ilma näota olend.

VÄIKE BORKA

VÄIKE ANDRE

VÄIKE FELIKS

ANDRE – Mees, kes on hädas. 45-aastane.

FELIKS – Lihtsa loomuga, lollakaid luuletusi sepitsev, pisut kohtlane ja kergelt kokutav mees. Saab 45.

BORKA/ühe käega mees – Kurb, keskealine mees, kellel üks varrukas on rābaldunud, verine ja tühi. Alguses elus, pärast surnud.

ENRICO – Endasse kapseldunud, kibestunud mees, kättemaksuhimuline strateeg. Vanus määramatu.

PAUL – Kunagi vaimuhaiguse pärast EPA pooleli jätnud ärimees, poeomanik, endine osakonnajuhataja. 50-aastane.

RIINA – Pauli naine, õpetaja. Üle neljakümne, Paulist pisut noorem.

MATI – Pauli sõber EPA päevilt. Maamõõtmisfirma omanik Tartust.

MÜRKA – Mees, kes on käinud Soomes. Teinud midagi Tartus. Igal pool põrunud. Selle loo vältel lootusetus tsüklis. Umbes 25-aastane.

VIRVE – Andre naine. Andrest pisut noorem. Kena välimusega.

OLLI – Feliksi ema – nõid, posija, surnutega rääkija. Määramatult vana.

PIRET – Uus inglise keele õpetaja. 23-aastane.

VÄIKE – Poemüüja, nõme vuhva, kahekümnendates, rumal, välisele rõhuv. Muidu päris kena.

REET – Kulturnik, raamatukoguhoidja. Lihtsalt üks keskealine naine.

Andre ja Virve laspsed

ANDRE EMA – vari nägemuspildis

FELIKSI ISA – vari nägemuspildis

JOSS – pillimees, kes kunagi autõnnetuses surma sai. Tema peale võiksid jääda tüki muusikalised numbrid.

Laval peaks olema kõik korraga: koht, kus toimub plahvatus, Enrico korter, Andre kodu, Feliksi kodu, kultuurimaja saal, õpetaja korter jne, samas võiks kõik olla justkui metsas.

Katkend näidendist:

X

ÕPETAJA JUURES

(Õpetaja Piret on üksinda oma õpetajate maja korteris. Pühib kõikjalt tolmu. Kassetikas mängib vaikne muusika. Pliit kipub tossu sisse ajama. Korter paistab kõle ja külma. Teeb asju, mida naised üksi olles teevad. Pakib oma kohvrit lahti, sealt ilmuvad öösärk, aluspesu, mingid hügieenivahendid. Ports ingliskeelseid raamatuid. Lõpuks teeb Piret voodi valmis, sätib öölambikese paika, paneb öösärgi selga, villased sokid jalga ja poeb raamatuga voodisse. Öökapil aurab teetass. Kõik see peaks kestma niikaua, kuni kestab kasseti pealt tulev lugu. Teisele poole korteri ust jõuab Mürka ja trambib rusikaga uksele. Piret ehmatab kohutavalt.)

MÜRKA (üsna metsikult ja segaselt): Tii vallalõ! Kõrraga! Tii vallalõ!

(Piret kuulatab hirmunult, vastata ei julge.)

MÜRKA (äkki rahunenult): Tere, ma olõ Mürka, mäletat, puudi man saimi tuttavas, ma kaie, sul tuli palas, et vast tahat juttu ajja vai nii. Tiit üte kohvi ja...

PIRET: Palun mine ära, ma magan juba!

MÜRKA: Tii no uss vallalõ, lasõ sissõ, ma tulle külla.

PIRET: Paremitte, ma olen väga väsinud.

MÜRKA: Ku sa tiidnõ, ku väsünõ ma olõ! Ma inämp äi mäleta, millal ma juuma nakasõ. Mito nädälit joba.

PIRET: Sa oled purjus, palun mine ära!

MÜRKA: Lähä- i ma kohegi, mul oleki- i kohegi minna! Lasõ sisse, muido ma lüü ussõ maaha!

PIRET: See ei oleks küll mõistlik tegu!

MÜRKA: Mes mõistlik! Sa tiiät, tah küläh olõ-i mõistusega midägi päälõ hakata. Kõik ommava segatse!

PIRET: Kui sa nii arvad! Ma olen siin täna muidugi nii mõndagi kummalist näind ja kohand...

MÜRKA: Sa tiia-i noist asust midägi. Ma pelgä, tah nakatas varsti inämäsi tapma. Ma olõ esi kah Tartuh mõrvaritega kooh olnu, küll ma näudä viil...

PIRET: See on liiga segane jutt! Mine ära! Ma räägin homme Riinale, et sa siin ähvardamas käisid.

MÜRKA: Kõnõlõ ku tahat, mul pohhui, elo om niikuinii perseh...

PIRET: Või kohe nii, miks sa seda siis siia minu ukse taha kaebama tuled, ma ju täitsa võõras inimene! Otsi omasuguseid. Palun jäta mind rahule!

MÜRKA: Tah olõ- i umasugutsit, kõik õnnõ petvä! Ma esi kah. Täämpää üüssi lähä uma kodo vargile. A elo om elo, olõ- i midägi tetä.

PIRET: Aga mine siis! Ma pean magama. Homme on tööpäev.

MÜRKA: Äi mäletagi, millal ma viimati tüül käve. Kæe ommava ka niipallo nõrgas jäänu. Surisese õnnõ. Kõik tsurises, ma inämb äi jowva. *(Mürka vajub trepikoja trepiastmele istuma. Paneb pea põlvedele ja sogab omaette)* Ma müie talvel Tartu turu pääl jõulukuuksi. Raul kässe, üteli, et ma piät kasumit tiinma, a mitte üts ka es osta, ma külmedi sääli, a Raul kirodi kõik nu müümalda kuuse mullõ võla pääle, mul olees raha kostki võtta, ma pagesi är kotu tagasi. A ma tiiä, ta tulõ mullõ üitspäiv perrä ja lõigas kõri mahha. Vot nii. Ma olõ iks perseh ummiga. Ma inämp äi tiiä, pallo ma

Enricole võlgu olõ. Ta nõud mu mõtsa umalõ, muido tulõva ta äripartneri ja uputase minno är nigu kassipoja, lõpp paistus egält puult!

PIRET: Palun mine ja kurda oma rasket saatust kellegi teise ukse taga, ma pean nüüd tõesti magama!

MÜRKA (*virgub*): Ah sa olet viil siih! Ma mõtli, sa lätsi är!

PIRET: Läksingi! Head ööd!

MÜRKA: Ütskiik, kas hääd vai halba, üü tulõ iks, tahat siss va taha ai.

(Mürka paneb pea põlvedele ja vajub vastu seina. Jääbki niimoodi magama. Piret kuulatab vaikust teisel pool ust, kuuleb norinat ja laseb siis tule ära.)

KARL KOPPELMAA

Läksin EMTA lavakunstikooli dramaturgiat õppima, sest mulle tundusid lugemine ja kirjutamine selliste tegevustena, mis minusugusele intensiivsete tööpursetega, aga igapäevaselt suhteliselt laisale inimesele võiks päris hästi sobida. Ma ei istu iga päev arvuti taha, et oma 15, 10 või 5 minutit täis kirjutada, lihtsalt kirjutamise pärast. Ma ei aja inspiratsiooni taga. Inspiratsiooni ei pea saama, see on, kui on, ja kui on, siis peab seda hoopis andma.

Minu viimased vabatahtlikud (enne lavakooli) lugemismaratonid, mil sai lühikese aja jooksul mitme ajumahu võrra romaane, novelle, näidendeid, esseistikat jne alla kugistada, jäävad ka ilmselt gümnaasiumiaegadesse VHK-s. Nüüd. Ma põhiliselt lehitsen. Iga päev lehitsen midagi. Raamatud vedelevad. Raamaturiiulid on tühjad. Filme vaatan viimasel ajal rohkem. Mõnikord mitu filmi päevas (öösel). Võib-olla olen romantik. Pühendan oma uneaega ju surevale või isegi juba surnud kunstivormile. Tegin oma teatri. Olen seaduskuulekas inimene, aga teatrile panin nimeks KELM. Mida see tähendab? Kunst Elab, Looma Möllab? Ei.

Olen lavastanud: „Revolvri“ ja „Savanni“, esimese kirjutasin ümber ja teise kirjutasin ise.

Tõlkinud olen. Woody Allenit. Dramaturg olnud ka. „Minu India“ (lav Kristjan Sarv) ja „Primavera Paunveres“ (lav Aleksandr Pepeljajev). Ma olen noor mees. Ma veel jõuan.

Üldiselt mulle meeldib kirjutada. Aga ei meeldi kirjutada üldiselt.

Inimesed arvavad, et mulle meeldib J.V. Aga ma oskan väga hästi ju varjata, et mulle meeldib hoopis A.A. Minu lemmiknäitleja on L.O. Konkreetselt.

„TrOll ehk Socrates peab surema“

2 vaatust, 20 pilti

Eesti Teatri Agentuuri 2017. aasta näidendivõistlusel äramärgitud näidend.

Kohtuprotsessi vormis algava kriminaalnäidendi peategelane on kahekümne kaheksa aastane Kaspar Ehrenwald, kes kirjutab magistritööd internetipsühholoogiast. Uurijate valvsa pilgu all joonistub välja tegelane, kes erinevate veebikeskkondade võimalusi ning pahesid uurides on ise virtuaalkuritegevuse ohvriks sattunud. Digitaalse ja reaalse vahealal identiteeti ning sobivat narratiivi otsides hakkavad aga ohvri ja kurjategija portreed sulanduma. Noortele suunatud põnevik on äge, hoogne ja mitmetasandiliselt hargnev ning teemale kohaselt ei lase ka päris lõpus tõe üheselt kokku võtta.

Tegelased:

Kaspar Ehrenwald, Professor, Uuriija#1, Uuriija#2, Ema, Isa, IT-mees, Triinu, Tinderella, Teenindajanna, Mees, PlatOn, TrOll, Advokaat, Kohtunik, Check-in, Reporter

Tegevusaeg: Pärast internetti, aga enne apokalüpsist.

Katkend näidendist:

Seitsmeteistkümnes pilt

(Pimeduses löid välkuma kaamerad, ajakirjanikud ümbritsesid Ehrenwaldi ja Advokaati, kes lahkusid kohtusaalist. Ehrenwaldil suruti kätt, õnnitleti. Reporter kõneles.)

REPORTER: Täna lõppes Kaspar Ehrenwaldi kohtuprotsess, milles tunnistati noormees virtuaalkurjategija PlatOn tapmises õigeks. Õigeks mõistmise aluseks toodi välja enesekaitse. Tegemist oli esimese säärase juhtumiga Eestis ning võib-olla ka kogu maailmas, kus virtuaalkuritegevusele astuti vastu füüsiliselt. Minu kõrval seisab Ehrenwaldi kohtupsühhiaater ja õppejõud...

PROFESSOR: Tervist.

REPORTER: Kas te oskate anda hinnangut Indrek Terasmehe, paremini tuntud kui PlatOn, psüühilise olukorra suhtes. Kas tegemist oli kriminaalse geeniusena, psühhopaadiga...

PROFESSOR: Paraku on igasuguste selliste hinnangute andmine ilma uuringuid läbi viimata tagantjärele võimatu. Seega hoiduksin hinnangute andmisest.

REPORTER: Kuid siiski avalikkust huvitab...

PROFESSOR: Võiks mõelda sellele, et tegemist oli inimesega, kes valdas väga hästi vahendit, millega tegi kahjuks palju kurja, kui oleks võinud teha head.

REPORTER: Kas virtuaalkurjategija psühholoogia eristub kuidagi tavakurjategijast...

PROFESSOR: Eks virtuaalkurjategija ole ka tavakurjategija, kuigi... ega sellise mõistega nagu tavakurjategija ma väga vabalt ringi ei käiks.

REPORTER: Lugu sai alguse sellest, et Ehrenwald... soovis teha oma magistritööd just virtuaalkuritegevusest. Või virtuaalkurjategijast.

PROFESSOR: Just. Ja küllap, kui üldse on erinevuseid, oskaks tema sellest kõige asjatundlikumalt rääkida...

REPORTER: Kujutan ette, et varasemalt pole ükski magistritöö säärast tähelepanu pälvinud... just avalikkuse suhtes. Kas seda on plaanis ka ülikooli alt kuidagi avaldada?

PROFESSOR: Eks see sõltub ikkagi tööst. Ehrenwaldiga õnnestus mul protsessi ajal suhelda ning noormees kaalub hoopis teha magistritöö internetikuritegevuse ohvrast, mitte kurjategijast.

REPORTER: Et selline autobiograafia?

PROFESSOR: Ei oska öelda. Hetkel Kaspar kooli veel ei lõpeta, leppisime kokku, et tal on vaja puhata ja sügissemestril saab siis...

REPORTER: Selge, Aitäh. Nõnda siis... Mis saab edasi Kaspar Ehrenwaldist? Kas tema tegu jäi ühekordseks tsiviilvastuhakuks küberkuritegevusele või on saamas noormehest rahvusvaheline eeskuju ning hakkame kuulma veel säärastest juhtumitest? Igatahes, hoidke eemale internetist ja vaadake ikka telekat. Elame ja näeme, aga esimesena näete meilt, Kanal A-s.

SIIRI METSAMÄGI

On debüüdiaeg, saan praegu öelda. Äsja nägi trükivalgust minu luulevalimik Pärnu Kirjarahva Antoloogia kogumikus. Mõni aasta varem ilmusid endamaalitud illustratsioonidega lasteraamat ja värssidega värvimisraamat. Mitte ühtki näidendit ei ole ma aga varem kirjutanud. Teater algab tuulest, mõtlesin lapsena. Saal hämardub, kõnesumin vaibub ja õhk hakkab vuhisema...

Näidend „Betoonhingede aegu“ on fiktsioon elust enesest. Inimene on mind alati huvitanud. Ideed jäädvustuvad mällu, poevad vajalikul hetkel uuesti välja ja paigutuvad kohale. Kirjutamisel on abiks nii varasemad õpetajatöö kogemused kui muusika- ja maaliõpingud. Oma oskusi lihvin Drakadeemia loovkirjutamiskoolis. Hea Tegu kirjastuses luulet ja proosatekste toimetades viibin koguaeg loomingujões. Teistelt autoritelt on alati midagi õppida. Parimaks saavutuseks pean seda, kui kirjutis kõnetab inimesi nii praeguses hetkes kui aastaid hiljemgi. Näidendikirjutajana on mu suurim soov näha oma kirjutatut laval.

„Betonhingede aegu“

15 pilti

Eesti Teatri Agentuuri 2017. aasta näidendivõistlusel äramärgitud näidend.

Eestimaa eri nurkadest pärit tööliste unistused on sama erinevad kui nende taust ja keel, kuid midagi on neis ka sarnast – üksteise koduigatsusega on nad kõik sinasõbrad. Näidend „Betonhingede aegu“ jutustab loo ühist elamispinda jagavatest eesti võõrtöolistest, kes aastatel 2015-2016 Soome betoonitehases leiba teenivad ja jagavad. Näidendi vorm annab võimaluse näidata paralleelselt nii meeste, kui ka nende koju jäänud lähedaste elu, mille vahel kõrguvad nii ühiskondlikult kui ka isiklikult loodud barjäärid.

TEEMA, KOHT, AEG:

Koduigatsusega eesti võõrtöölised Soomes 2015-2016.

TEGELASED:

ROLTS ehk TÜÜP, pärisnimega ROLAND SOHNI – 45, Haapsalus elav kena mees, Viljandist pärit endine sõudja, nüüd betoonitehase tööline Soomes

IGOR VARJAGOV – 43, pikk blond mees, Peterburi õppejõud, pärit Jõhvi lähedalt, betoonitehase tööline Soomes

SVEN SOKK – 30, Kagu-Eesti ja Saaremaa juurtega lühemat kasvu mees, betoonitehase tööline Soomes

TAAT, pärisnimega EEVALD KUNINGA – 51, endine meremees Peipsi äärest, betoonitehase tööline Soomes

KADRI – 28, kena tagasihoidlik naine, lillemüüja Tartus

RAPUNZEL, pärisnimega LY – 39, Ida-Virumaalt pärit koduperenaine Tallinnas

BERIT – 24, Ida-Virumaalt pärit naine, burgerimüüja Helsingis

TUULI NESSELBERG – 46, Pärnu juurtega naine, raamatukoguhoidjast üksikema Viljandist, puhastusteenindaja Helsingis

Katkend näidendist:

(Igor joob teed. Roltsi arvutist kostab sõnumiheli, Sven hüübib lugema ja toksib vastuse.)

SVEN: Roltsil kena naine! Haapsalus vä?

IGOR: Ei ole ilus rääkida võõrad, kui nemad kellegi omad... Rolandile ei meeldi.

(Igor peseb köögis oma nõud, tõstab käsiraamatud ülemisele narile, ühendab tahvliga klaviatuuri ja ronib õpikut koostama.)

SVEN: Kirjutasin prouale just, et Rolts all saunas ja ma uus... Mis sa kirjutad, Igor?

IGOR: Учебник математики.¹

SVEN: Miski raamat vä?

IGOR: Matemaatika õppimise raamat. Kaks aastat juba... Varsti valmis!

SVEN: Nöör ja kaputt, tegelt ka? Ja mis Rolts ennem tegi?

IGOR: Спортсмен². Roland Sohni, sõudmine.

SVEN: Toosama Sohni!? ... Arvuti küll uunikum...

¹ Matemaatika õpik – vene k.

² Sportlane – vene k.

(Sven helistab arvutiga videokõne Kadrile, kes meisterdab Tartus Tähtvere eramu üüritoas pühadekaunistusi.)

SVEN: Tere jälle! Kas väike vestlus tuleks kõne alla?

KADRI: Tere, tere... Ja mis teemal?

SVEN: Pühapäev!

KADRI: Hea põhjus! Võib ka, kuni Roland tuleb...

SVEN: Kas tohib ütelda, et te paistate väga ilus?

KADRI: Tänan!

SVEN: Mina olen Sven, te vist Kadri?

KADRI: Oletame.

SVEN: Me sööme siin kala! Hommikul Roltsiga püüdsime. Mina rookisin, Igor praadis. Igor, lehvitamise koht!

(Sven filmib meeste korterit. Igor viipab sõrmega ja kirjutab edasi. Üüritoas jälgib Kadri huviga arvutipilti.)

SVEN: Kas Roland meist räägib ka?

KADRI: Vahel ikka.

SVEN: Siis juba tuttavad, Vier Wanderarbeiter³!

KADRI: Vabandust?

SVEN: Vier Wanderarbeiter, neli võõrtöölist. Saksa oli mul koolis kolm, palju möödas.

KADRI: Mul on praegu inglise.

SVEN: Öpite veel? Väga tubli! Mul ankeedis ikka põ-hi-kool. Sügisel juba kolmkümmend...

KADRI: Mina hakkasin uuesti otsast. Täpselt kahekümne kaheksandal sünnipäeval sain aianduskooli sisse! Esimene aasta juba tehtud lillepoe kõrvalt.

SVEN: Kaksikümmend kaheksa?! Lillepood?! ...Seda need mooruspuud klaasi taga?

KADRI: Ei, tavaline Tähtvere aed. Töö on mul Taskus, täna vaba päev.

SVEN: Misasi on taskus?

KADRI: Kes siis Tartu Taskut ei tea?

SVEN: Tartu vä?!? Aga Haapsalu? ...Sadand vä...?

KADRI: Natuke tuli, seepärast toaski. Tahaks päris oma aeda, mere äärde...

SVEN: On kuidas on..., siin võõrad keik, pead-jalad koos. Sokilöhnast tunneme, pärast enam ei näe...

3 Neli võõrtöötajat - saksa k.

OLEV REMSU

Ei ole ma just eriline teatriinimene, aga natuke ikka... Kui lastetükid välja jätta, siis oli algus umbes selline.

Tulin trennist, ise ketsides ja spordidressis, ostsin 20-kopikalise pileti Vanemuise vana maja kõrgele rõdule ning istusin alla parterisse vabale kohale. Hakatuseks jumaldasid näitlejaid, nii see vist ikka käib. Einari Koppel, Lembit Eelmäe, Heikki Haravee ja teisedki olid minu jaoks pooljumalused, Tartu Kalevi korvpalluritega igati võrdsed kuulsused. Koolivenna kaudu sain isiklikult tuttavaks Ao Peebuga, olin selle kaunis uhke.

Ülikooli ajal tuli teater päris sisse. Kui vaimustunud olin ma Jaan Toomingast, Evald Hermakülalt, Tõnu Tepandist, Mati Undist, Paul-Eerik Rummost ja teistest. Milline vedamine see oli näha nende lavastusi! Käisin ööteatrit, Suitsu-õhtut, niisuguseid etendusi nagu „Laseb käele suud anda“, eriti aga „Tuhkatriinumäng“, „Polonees 1945“, „Veli Joonatan“, „Kauka jumal“, „Pörgupõhja uus Vanapagan“ ja teised ikka mitu-setu korda vaatamas, usun, et me lausa põlesime. Ja olla ise vaimustunud ning seda koos vaimustunud seltskonnaga-ülikoolikaaslastega, see on midagi suurt ning igavesti meelde jäävat! Vanemuine kandis siis hellitusnime ülikooli seitsmes teaduskond. Kõige selle innustusel kirjutasin ülikooli klubi jaoks sketši nõukogude hermafrodiitsetest sportlastest ödedest-vendadest Pressidest, mis aga pärast esimest etendust lavalt maha võeti. Pidin käima seletusi andmas parteikomitees ja dekanaadis. Olle keelatud tüki autor, see oli toona suur au.

Edasi orienteerusin spordilt ja teatrilt kirjandusele ja filmile, teatris hakkasin hindama ooperit, operetti ja balletti. Sõnateatri juurde tõi mind tagasi Teater NO99. Seal on osatud liita kujundlikkus ja otseütlemine ning see on minu meelest õige peen kunst.

„President“

Tragikomöödia 18 pildis

Eesti Teatri Agentuuri 2017. aasta näidendivõistlusel äramärgitud näidend.

On lugusid, mis on määratud kestma. Nad tulevad taas, otsivad uusi vorme ja tähendusi ning nende soontes voolab mäng ajalooga. Näidend „President“ on ajalooline fiktsioon, mille tegevus toimub 1950ndate alguse Venemaal Buraševo vaimuhaiglas ja selle ümbruses. Värvikateks tegelasteks keskkonnale kohaselt naisarstid, patsiendid ning nende külalised ja ajastule sobivalt sõjaväelased ning poliitikud. Ei puudu ka Napoleon, Lenin, President, Jeesus Kristus ega sujuvalt oma identiteeti muutev Ivan/Kalev. „President“ jutustab kõverpilgulise loo Eesti Wabariigi presidendi Konstantin Pätsi võimalikust võimalusest Stalini surma järgsel põgusal Beria-ajal ning toob mahlakalt välja nii toonase aja absurdi kui ka kurbkoomilisuse.

TEGELASED etteastumise järjekorras:

Peaarst, psühhiaater dr. Nadežda Illarionovna Gašina (umbes 45 ja 85 aastat vana), tema õde, psühhiaater dr. Alvina Illarionovna Tsuhh (44), raviarst dr. Varvara Jemeljanovna Komorova (35), raviarst dr. Ida Romanovna Moissejeva (55), teised naisarstid; Ivan Trofimovitš Komissarov / Kalev Mäeumbaed (40), restoranipersonal, kaks püssimeest, President (kaunis vana), Esimene, Teine, Kolmas ja Neljas patsient, ülejäänud patsiendid, tsiviilkaitse lektor-instruktor Viktor Viktorovitš Kutuzov (30), Lavrenti Pavlovitš Beria (täpselt 54).

Katkend näidendist:

6.

(Tsiiviilkaitse õppus, arstkond, kõik valgetes kitlites, sajabrotsendiliselt naised, seisab kehvapoolses auditoriumis, õlarihmaga gaasimaskikotid külje peal. Tagapool seisavad patsiendid, sajabrotsendiliselt mehed, samuti varustatud gaasimaskidega kottides. Enamus mehi on haiglarüüs, mõned siiski ka spetsrõivastuses (nn hullusärgkides).

Loengut peab lohakalt riides lektor-instruktor boheemlase moodi Viktor Viktorovitš Kutuzov, jalas on tal lühikesed püksid, seljas sõduri paraadpintsak, selle rinnas ripub paar valesti paigutatud medalit. Lektor osutab õppuse käigus kaardikepiga koolitahvlile riputatud plakateile, mis kujutavad aatomipomme ja nende plahvatusi. Tahvli kõrval seisab inimese mõõdus luukere, gaasimask ees.)

LEKTOR: Tähelepanu, kuulake! Sumin jätta! Kas saab wait! Alustan. Möödunud korral jäime pooleli selles kohas, et Ameerika Ühendriigid tootsid eelmisel, 1952. aastal seitseteist tonni... *(Sisenevad dr Gašina ja President.)* Nadežda Illarionovna, jälle te hilinete! Möödunud kord hilinesite samuti. Ja õpetate oma Presidendile... *(Irvitab.)* Oma Presidendile... ah-ah-aa samuti hilinemist.

DR GAŠINA: Seltsimees lektor, palun korrektsemalt. Kellelgi ei ole õigust naerda patsientide üle.

LEKTOR: Samas me teame, et täpsus on kuningate ja presidentide viisakus. *(President läheb patsientide juurde, dr. Gašina suundub oma õe, doktor Tsuhhi kõrvale.)*

LEKTOR: Kuhu, kuhu? Mis te maha unustasite? Tahate gaasisurma surra või?

DR GAŠINA: Õige jah.

President ja dr. Gašina võtavad lektorilaualt, luukere kõrvalt, endale gaasimaskikotid ning lähevad tagasi oma kohtadele.

LEKTOR: Teatud kodanike hilinemise pärast olen sunnitud otsast peale alustama.

PRESIDENT (*sosistab patsientidele*): Mina ei ole Nõukogude Liidu kodanik, mina olen siin tühipaljas number 12. Mul ei ole nimegi.

ESIMENE PATSIENT: Mina ei ole Nõukogude Liidu kodanik, mina olen Rooma kodanik, kes ma ei taha olla. Mina tahan olla Juuda riigi kodanik, kuid Juuda riiki pole olemas.

PRESIDENT: Mina olen Eesti Vabariigi kodanik, Eesti Vabariik on *de iure* alles.

TEINE PATSIENT: Mina ei ole isegi Rooma kodanik, kuna naisi meie Roomas kodanikuks ei võeta.

NELJAS PATSIENT: Mina olen kolmanda Rooma, Venema kodanik.

KOLMAS PATSIENT: Mina ei ole kodanik, ma ei taha kodanik ollagi. Mina olen Prantsusmaa keiser.

LEKTOR: Vaikust! Niisiis, imperialismijõudude kants number 1, Ameerika Ühendriigid tootsid eelmisel, 1952. aastal seitseteist tonni... mida? Mida arvab sellest Napoleon?

KOLMAS PATSIENT: Hobuseid, millega Moskvat rünnata.

LEKTOR: Kül m, väga kül m.

NELJAS PATSIENT: Seitseteist tonni propagandat. Mürgist propagandat.

LEKTOR: Teie, Vladimir Iljitš, vastake ainult siis, kui teilt küsitakse. Kül m, sama kül m. Ja milline on Jeesus Kristuse arvamus?

ESIMENE PATSIENT: Seitseteist tonni armastust. Suurt ja puhast armastust, mis täidab meie kõikide südamed ning kaotab maailmast kõik seitse surmapattu - uhkus/alpus (ladina keeli *superbia*), ahnus/omandihimu (ladina keeli *avaritia*), lihahimu/iharus/kiim (ladinas *luxuria*), kadedus (lasinas *Invidia*), aplus/õgardlus (ladinas *gula*), viha/raev (ladinas *ira*), laiskus (ladinas *socordia*).

LEKTOR: Jällegi kül m. Veel kül mem. Pakane. Siber. Paugutab nii et aiateibad laksuvad. Ja Jumalaema? Milline on tema arvamus.

TEINE PATSIENT: Ema on oma pojaga nõus. Meie perekonnas valitseb üksmeel ka siis, kui paugutab pakane.

(*Auditooriumisse, sirmi taha tuleb Ivan. Keegi ei näe teda. Kastab aegajalt keemilise pliiaatsi säsi huulte vahel, siis kirjutab midagi oma märkmikusse.*)

DR. GAŠINA: Seltsimees lektor, seltsimees Viktor Viktorovitš! Kui patsientide mõnitamine peaks jätkuma, siis ma katkestan õppuse.

LEKTOR: Kodanik hilineja tahab sõda. Kodanik hilineja tahab, et NATO meid ründaks. Paneme kõrva taha. Mida arvavad arstid seitsmeteistkümnest tonnist? Näiteks teie, prillidega?

DR MOISSEJEVA: Ma arvan, et aatomeid. Aatomeid, et nendest pomme teha.

LEKTOR: Kül m. Tuumatalv. Teie, Alvina Illarionovna?

DR TSUHH: Seitseteist tonni mürke.

LEKTOR: Soe. Teie, Nadežda Illarionovna?

DR GAŠINA: Ma arvan, et mingit spetsiaalset toksilist gaasi. Näiteks sariini või midagi veel jubedamat.

LEKTOR: Leige! (*Näitab kaardikepiga afišši, millel on rotid.*) Mis loomad need on? Seltsimees President, mis loomad need on?

PRESIDENT: Kas tõesti rotid? Ma ei usu oma silmi!

LEKTOR: Pihtas, põhjas, kõrvetab. Rotid. Elusad rotid. Mürgised rotid. Jah, teil on õigus, seltsimees president, ameeriklased tootsid eelmisel aastal 17 tonni mürgiseid rotte.

LIIS SEIN

Olen lõpetanud Tallinna Ülikoolis andragoogika eriala ja hetkel töotan juhiabina Eesti Lastekirjanduse Keskuses.

Näidendeid hakkasin kirjutama tänud Drakadeemiale, millega olen olnud seotud alates 2008. aastast, kui Drakadeemia asutati. Kirjanikuna inspireerivad mind sageli teemad, mis esmapilgul tunduvad minule mitte omased, isegi võõrad. See annab võimaluse midagi uut kogeda ja katsetada. Luua ja mängida...

Kirjutatud näidenditest on jõudnud lavale kaks lühinäidendit „Poliitpäev“ ja „Seltsimees direktor“ suvelavastuses „Ei teki ega kao“ (2009) Hiiumaal, lühinäidend „Mina ja mu elu“ (2010) TÜ Viljandi Kultuuriakadeemias, näidend „Mari Raamoti lugu“ (2012) Viljandis ja näidend „Kummardage lipud“ (2017) Viljandis.

Lisaks on toimunud VAT Teatris näidendi „Kataloog“ (2016) lavastatud lugemine ja Eesti Teatri Agentuuri 2015. aasta näidendivõistlusel sai äramärgitud näidendeid „Kallis, ma olen õnnelik“.

„Kustpoolt puhub tuul“

22 pilti

Eesti Teatri Agentuuri 2017. aasta näidendivõistlusel äramärgitud näidend.

Näidendeid, mis kirjeldavad enamusele tundmatuid maailmu arusaadavalt ja kadudeta, on vähe. „Kustpoolt puhub tuul“ on üks neist, mis toob vaatajateni selle helidest, puudutustest ja lõhnadest koosneva maailma, kus elavad pimedad. Loo keskseks tegelaseks on aga orkester, mille kadumine mõjutab ühtviisi traagiliselt nii selles pille mängivaid pimedaid muusikuid kui ka oma nägemisest aegamööda, kuid kindlalt ilma jäävat dirigenti. Muusika on see, mis selles hämarduvas maailmas neid ikka ja jälle kokku toob ning uusi reaalsusi loob.

Tegelased:

SII, MAREK, ALICE, KUSTAV, KEEGI, HÄÄL

Tegevuspaigad:

Kontserdisaal, tramm, arsti kabinet, erinevad korterid, surnuaed, ajutine prooviruum, krematoorium, tualettruum, diskoteek

Katkend näidendist:

3

TRAMM nr 6

(Sii ja Marek istuvad kõrvuti trammis. Nende ees toolil on istet võtnud Hr. Keegi.)

SII: Sa ukse keerasid ikka kinni?

MAREK: Ikka.

SII: Aga triikraud? See jäi kindlasti stepslisse.

MAREK: Tõmbasin välja.

SII: Appi! „Armastuse keerises“ jäi salvestama panemata!

MAREK: Panin salvestama.

SII: Ja hommikul keedetud kartulid ...

MAREK: Said külmkappi.

SII: Siis on ju kõik hästi.

MAREK: Kõik on hästi ...

(Tramm peatub. Marek pöördub eesistuja poole, koputades talle ettevaatlikult öla peale.)

MAREK: Ma väga vabandan, aga kas te võiksite öelda, mis peatuses me oleme?

(Keegi pöörab end ja tunneb kaasreisijad ära. Keegi ei jõua veel midagi vastatagi, kui trammi siseneb häälekalt Alice.)

ALICE: Lõpetage juba! Mind ei ole vaja aidata! Ma saan ise ka aru, kuhu ma... Laske minust ometi lahti. Kuulete või?

MAREK: Selge. Aasa peatus.

ALICE: Ärge hoidke mu pillikotist kinni. Pole vaja! Mul on selleks oma tehnika.

MAREK *(hõikab)*: Alice, siia poole ... Me istume paremat kätt.

(Alice liigub ärritunult Sii ja Mareki suunas. Hr Keegi tõuseb ja pakub Aliceile istet. Viimane istub tänamata koos tšelloga pingile. Hr Keegi võtab uuesti istet tema ees oleval pingil.)

ALICE: Miks inimesed iga korda pimedat nähes arvavad, et ma nende abi vajan?

SII: Sest sa ju vajad.

ALICE: Väga harva ja siis oskan ma seda ise küsida ...
(Alice üritab oma tšellot paremini sättida ja tõstab selle lõpuks eesolevale istmele, otse Keegi kõrvale. Seejärel otsib ta oma käekotist välja huulepulga ja hakkab tunde järgi huuli värvima.)

ALICE *(valjul häälel)*: Noh tuvikesed, kuidas ka magasite? Lapsi ikka tegite?

SII: Alice, palun ...

ALICE: Noored inimesed peavad ikka lapsi tegema. Mõne armsa DO või RE või hoopis FA.
(Sii punastab ja pöörab pea akna suunas.)

MAREK: Kuidas sa ise pärast eilset suurepärast esinemist puhkasid?

ALICE: Pidutsesin loomulikult.
(Tramm hakkab liikuma. Sõidetakse hetk vaikuses.)

ALICE: Kas keegi on midagi ...

SII: Ei.

ALICE: Kuulnud ...

KUSTAV: Kahjuks ei.

ALICE: Kaua me siis ...

SII: Ei tea.

ALICE: Niimoodi sõidame?
(Vaikus. Tramm sõidab peatumata.)

MAREK: Mina tean!
(Kõik keeravad pead Mareki poole, isegi Hr Keegi vaatab üle õla.)

SII: Kallis, miks sa sellest siis rääkinud pole?

MAREK: Pole leidnud õiget hetke.

ALICE: Uskumatu. Sina tead ja meie lihtsalt sõidame ...

SII: Räägi siis juba ...

KUSTAV: Jah, ära hoia meid kauem teadmatuses.

SII: Palun ...

MAREK: Äkki pole veel õige aeg?

ALICE: Paremat aega ei tule. Räägi. Kohe!

MAREK: Hea küll. *(Nägu läheb naerule.)* Param – param – paraa... Ma sain pakkumise.

KÕIK: Pakkumise?

MAREK: Jah, meile pakuti tööd.

KUSTAV: Kas mõni uus orkester pannakse kokku?

SII: See on ju suurepärane uudis.

MAREK: Orkester päris mitte. Aga ühte keelpillikvartetti oleks vaja küll.

KÕIK: Kvartett?

MAREK: Põnev, eks ole?

ALICE: Meie neljakesi?

MAREK: Jah, ma arvan, et me koos kõlame väga hästi.

ALICE: Hästi? Üks esiviil ja kolm käsutäitjat?

MAREK: Mitte keegi ei ole esiviil ja veel rohkem käsutäitja. Me kõik oleme võrdsed.

KUSTAV: Ma kardan, et sellest ei tule midagi välja ... Me oleme niivõrd erinevad.

SII: Kuulge, me võime inimestena erinevad olla, aga muusikas leiame ju väga kiiresti kooskõla.

KUSTAV: Mina ootaks veel veidi.

MAREK: Oodata, milleks?

KUSTAV: Häid muusikuid on orkestritesse alati vaja.

MAREK: Või head keelpillikvartetti?

ALICE: Unusta ära oma kvartett.

MAREK: Ei unusta. See mõte hakkab mulle järjest enam meeldima.

SII: Mulle ka. Peaasi, et me saame uuesti mängida. Esineda...

MAREK: Sii´l on õigus. Koju istuma jäädes läheme lihtsalt rooste ja muusika aitab meil igas mõttes edasi elada ...

(Kõik vaikivad.)

KEEGI: Uus reaalsus ongi kohal.